

Onderzoek naar de verwerking van medische persoonsgegevens
in het kader van de uitvoering van de Wet maatschappelijke
ondersteuning (Wmo) door de gemeente Hellendoorn

z2010-01224

Rapport van definitieve bevindingen
April 2011

Uit hoofde van zijn toezichthoudende taak heeft het College bescherming persoonsgegevens (CBP) onderzoek gedaan naar de verwerking van medische persoonsgegevens in het kader van de uitvoering van de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo) door de gemeente Hellendoorn.

Conclusie

Het CBP concludeert dat de gemeente Hellendoorn in het kader van de uitvoering van de Wmo bovenmatig medische persoonsgegevens verwerkt, omdat zij bij elke eerste Wmo-aanvraag de naam van de specialist van de aanvrager opvraagt, terwijl slechts sporadisch aanvullende informatie wordt opgevraagd bij een dergelijke zorgverlener. Dit is in strijd met artikel 11, eerste lid, Wet bescherming persoonsgegevens (Wbp).

Voorts concludeert het CBP dat de gemeente Hellendoorn onvoldoende beveiligingsmaatregelen treft om onrechtmatige verwerking - waaronder onbevoegde kennisneming - van de (medische) persoonsgegevens in de Wmo-dossiers te voorkomen.

Uit het onderzoek blijkt dat de autorisaties ten aanzien van de digitale Wmo-dossiers onvoldoende zijn vastgelegd en dat een procedure voor het toekennen en vastleggen van autorisaties ontbreekt. Hierdoor is onduidelijk welke medewerkers op grond van welke bevoegdheid toegang hebben tot de Wmo-dossiers. Bovendien worden de Wmo-productiegegevens gekopieerd ten behoeve van testdoeleinden.

Daarnaast heeft de gemeente Hellendoorn onvoldoende maatregelen getroffen om de kast en ruimten waarin de poststukken en fysieke dossiers worden bewaard af te sluiten en te beheersen wie daartoe toegang heeft. Gebleken is dat de kast waarin de in- en uitgaande post - waaronder medische gegevens afkomstig van artsen - wordt bewaard en de ruimte waarin deze kast staat niet worden afgesloten. Verder worden de gearchiveerde Wmo-dossiers in het gemeentearchief als zodanig herkenbaar en niet afgezonderd van de andere archiefstukken bewaard, terwijl deze ruimte op verzoek toegankelijk is voor bezoekers en medewerkers.

Hierdoor is het risico op onbevoegde kennisneming en eventuele andere vormen van onrechtmatige verwerking van deze (gevoelige) informatie onnodig groot. De gemeente Hellendoorn handelt hierdoor in strijd met artikel 13 Wbp.

Verloop onderzoek

Op 13 oktober 2010 heeft het CBP een onderzoek ter plaatse uitgevoerd bij het Team Werk en Zorg van de gemeente Hellendoorn. In het kader van het onderzoek zijn interviews afgenomen bij het Hoofd Team Werk en Zorg, een Wmo adviseur, een Frontoffice medewerker Zorg en een medewerker automatisering Team Werk en Zorg. Daarnaast is dossieronderzoek gedaan en is gebruik gemaakt van informatiemateriaal van de gemeente Hellendoorn. Tenslotte zijn per e-mail vragen voorgelegd aan het Hoofd Team Informatisering en automatisering.

Op 11 februari 2011 heeft het CBP zijn voorlopige bevindingen ten aanzien van dit onderzoek naar de gemeente Hellendoorn gestuurd. Op 3 maart 2011 heeft de gemeente Hellendoorn haar schriftelijke reactie gegeven op de voorlopige bevindingen. Naar aanleiding van deze reactie is het rapport van bevindingen op één punt aangepast.

Bevindingen

Verhouding opgevraagde persoonsgegevens tot het te bereiken doel

Artikel 11, eerste lid, Wbp bepaalt dat persoonsgegevens slechts mogen worden verwerkt voor zover zij, gelet op de doeleinden waarvoor zij worden verzameld of vervolgens worden verwerkt, toereikend, ter zake dienend en niet bovenmatig zijn.

Uit het onderzoek is gebleken dat de gemeente Hellendoorn drie Wmo-aanvraagformulieren hanteert (het Wmo-aanvraagformulier 'uitgebreid', het Wmo-aanvraagformulier 'verkort' en het Wmo-aanvraagformulier 'verkort voor hulp bij het huishouden'). Deze aanvraagformulieren dienen er voor de gemeente toe te beoordelen of een Wmo-voorziening (hulp bij het huishouden, woonvoorzieningen, vervoersvoorzieningen, rolstoelvoorzieningen) kan worden toegekend. De gemeente Hellendoorn vraagt op het Wmo-aanvraagformulier 'uitgebreid' - dat gebruikt wordt voor aanvragers die nog niet bij de gemeente bekend zijn met een Wmo-voorziening - standaard naar de naam van de specialist van de aanvrager. Het opvragen van aanvullende informatie bij de behandelend specialist gebeurt in de regel door een externe keuringsarts. Uit het dossieronderzoek blijkt dat het sporadisch voorkomt dat de specialist om aanvullende gegevens wordt gevraagd.

Het CBP komt tot de conclusie dat het voor de beoordeling van Wmo-aanvragen bovenmatig is dat de gemeente Hellendoorn *bij elke eerste aanvraag* de naam van de specialist van de aanvrager opvraagt, omdat slechts sporadisch aanvullende informatie wordt opgevraagd bij een dergelijke zorgverlener. In geval de gemeente dan wel de externe keuringsarts aanvullende informatie nodig heeft van de behandelend specialist, kan, zodra dat aan de orde is, alsnog de naam van de specialist bij de aanvrager worden opgevraagd.

Toegangsbeveiliging

Artikel 13 Wbp vereist dat de verantwoordelijke passende technische en organisatorische maatregelen ten uitvoer legt om persoonsgegevens te beveiligen tegen verlies of enige vorm van onrechtmatige verwerking. De beveiligingsmaatregelen moeten, rekening houdend met de stand van de techniek en de kosten van tenuitvoerlegging, een passend beveiligingsniveau garanderen, gelet op de risico's die de verwerking en de aard van de te beschermen gegevens met zich meebrengen. De maatregelen zijn er mede op gericht onnodige verzameling en verdere verwerking van persoonsgegevens te voorkomen. Onder onrechtmatige vormen van verwerking valt onder meer onbevoegde kennisneming¹.

Toegangsbeveiliging digitale dossiers

Een beveiligingsmaatregel om te voorkomen dat onbevoegden toegang krijgen tot de informatiesystemen zijn de functiegebonden autorisaties. Deze autorisaties moeten binnen de organisatie zijn vastgelegd en moeten nauwkeurig worden bijgehouden bij personele wisselingen².

Met betrekking tot de toegangsbeveiliging van de digitale Wmo-dossiers is gebleken dat een autorisatieschema (= een overzicht waarin wordt vastgelegd wie de gebruikers van het Wmo-systeem zijn en wat de toegangsrechten per gebruiker zijn) ontbreekt. Ook zijn geen regels

¹ Kamerstukken II 1997/98, 25 892, nr. 3, p. 98.

² G.W. van Blaricom en drs. J.J. Borking, 'Beveiliging van persoonsgegevens', Achtergrondstudies en verkenningen nr. 23, Registratiekamer april 2001, p. 43. Deze achtergrondstudie geeft een normatief kader voor de concrete invulling van maatregelen en procedures ten aanzien van de beveiliging van persoonsgegevens tegen verlies of tegen onrechtmatige verwerking.

vastgelegd voor de toekenning van autorisaties voor de systemen waarin Wmo-gegevens worden opgeslagen. Er is weliswaar een algemeen mutatieformulier voor uitbreiding, vervanging of vertrek van personeel, maar dit formulier bevat slechts globale indicaties ten aanzien van autorisaties voor gegevensbestanden, die nog door de ontvangende applicatiebeheerder geïnterpreteerd moeten worden om tot de noodzakelijke autorisaties te komen. Hierdoor is onduidelijk welke medewerkers op grond van welke bevoegdheid toegang hebben tot de Wmo-dossiers.

Voor het testen van informatiesystemen met *bijzondere* persoonsgegevens, zoals medische gegevens, mogen uitsluitend gegevens van fictieve personen worden gebruikt³.

Uit het onderzoek blijkt dat voor het testen van het Wmo-informatiesysteem niet wordt gewerkt met gegevens van fictieve personen of anonieme data. In plaats daarvan wordt door automatisering een kopie gemaakt van de Wmo-productiegegevens.

Toegangsbeveiliging poststukken en fysieke dossiers

Naast beveiliging van de informatiesystemen is ook fysieke toegangsbeveiliging noodzakelijk. Dit houdt in dat maatregelen moeten worden getroffen om ruimtes te kunnen afsluiten en om te beheersen wie toegang heeft tot welke ruimtes⁴.

Uit het onderzoek blijkt dat de in- en uitgaande post met betrekking tot de Wmo-aanvragen - waaronder ook medische gegevens afkomstig van artsen - wordt bewaard in een niet afgesloten kast bij de *midoffice*. De ruimte waarin deze kast staat, wordt evenmin afgesloten. In de *midoffice* zijn ook medewerkers van andere afdelingen werkzaam.

De gearchiveerde Wmo-dossiers staan als zodanig herkenbaar in het gemeentearchief en zijn niet afgezonderd van de overige archiefstukken. Het gemeentearchief is op verzoek toegankelijk voor medewerkers van de gemeente en voor bezoekers. Hierdoor bestaat het risico op onbevoegde kennisneming.

Weliswaar stelt de gemeente dat bezoekers altijd door een medewerker worden begeleid en nooit alleen worden gelaten in de archiefruimte, maar in het voor het gemeentearchief geldende bezoekersreglement met toegangsregels is dit niet vastgelegd. Het CBP acht het bestaan van deze vaste gedragslijn slechts aannemelijk als hij is opgenomen in het bezoekersreglement.

Het CBP concludeert derhalve dat de gemeente ten aanzien van de digitale Wmo-gegevens geen passend beveiligingsniveau kan garanderen zoals bedoeld in artikel 13 Wbp, aangezien de autorisaties ten aanzien van de digitale Wmo-dossiers onvoldoende zijn vastgelegd, een procedure voor het toekennen en definiëren van autorisaties ontbreekt en de Wmo-productiegegevens worden gekopieerd ten behoeve van testdoeleinden.

³ G.W. van Blarckom en drs. J.J. Borking 2001, p. 42 (zie noot 2).

⁴ G.W. van Blarckom en drs. J.J. Borking 2001, p. 43 (zie noot 2).

Daarnaast heeft de gemeente Hellendoorn ten aanzien de poststukken en fysieke dossiers onvoldoende maatregelen getroffen om de kast en ruimten waarin deze worden bewaard af te sluiten en te beheersen wie daartoe toegang heeft. Hierdoor is het risico op onbevoegde kennisneming en eventuele andere vormen van onrechtmatige verwerking van deze (gevoelige) informatie onnodig groot.

Aldus vastgesteld door het College bescherming persoonsgegevens op 12 april 2011.
Voor het College,

Mw. mr. dr. J. Beuving
Lid van het College